

DOROTEA

KRAAPOHKE

SEVÄRDHETER I KOMMUNEN

Fisktrappa vid utloppet från LillRajan

VITTERTRAPPAN

Granåsen

Tre kilometer från Granåsen, på vägen mot Svanabyrn ligger Vittertrappan. Ingen vet hur den 15 meter långa stenformationen i berget kommit till. I Granåsen finns det många sägner om vittra som är ett småfolk som man ska hålla sig väl med. Vissa tror att det är en vandringsväg för vittra medan andra tror att det är naturen som skapat trappan i stenen.

LINA PERSSON 1885-1981

Lavsjö

Lina Persson var Västerbottens första kvinnliga fotograf. Under åren 1911 och 1913 drev hon ett kafé i Rossön där hon blev bekant med fotografen Petrus Ljungö. Genom honom fick hon gratis utbildning och därefter en anställning i Torås hos Gerda Berg. 1916 etablerade hon sig som fotograf och under hösten 1923 bosatte hon sig för gott i Lavsjö. Gående eller på cykel besökte hon gårdar främst inom de östra och sydöstra byarna i Dorotea kommun, men även i vissa byar i Åsele kommun. Vid stora allmänna eller privata högtider erbjöd hon porträttering.

Lavsjö Idrotts- och samsällskap har tillsammans med SIKU och Studieförbundet Vuxenskolan ordnat ett kulturrum på Lavsjö skola. Där finns det 400 förstoringar från glasplåtar som lånats av Linas barnbarn. Det finns även en bok med fotografier och berättelser kring Linas liv.

SÖREN JOHANSSON 1939-2013

Dorotea

Sören Johansson som även kallades för "Jycken" var en spelman som skapade sin fiolmusik i Lappmarkens egen oas. Tonerna från hans fiol får oss att helt uppleva Lappmarken, människorna, dofterna, färgerna, vemodet men också livskraften och glädjen. Hans egen tonsättning samt tolkning av gammal folkmusik från de lappländska bygderna är finstämd och genuin. Citat är hämtad från dikt- och tonsamlingen "Langt bort i helvitta, langt nol i våla" av diktaren Helmer Grundström från Svanabyrn och riksspelman Sören Johansson från Dorotea.

Sören skrev själv i förordet till samlingen. "Låtarna från Dorotea som jag upptecknat, hörde och lärde jag av dåtidens spelmän i mitten av 50-talet. Alf Persson spelade jag mest med eftersom jag växte upp på hans gård i Storberget. Alf hade många låtar efter sin far, Per Mikaelsson kallad "Pelle Räv" och sin farmor Barbara Elisabeth Eriksdotter kallad "Babba-Lisa". Låtarna är upptecknade såsom Sören hörde dem spelas. De kompinstrument som då användes var gitarr, cittra och dragspel."

HELMER GRUNDSTRÖM 1904-1986

Dorotea

Skogstorpärlivets kärve poet kallades Helmer Grundström.

Helmer Grundström är den första författaren från Västerbotten av rikslitterär betydelse. Med hans insats tar det inre av Norrland för första gången plats i svensk poesi.

Författaren växte upp som en av nio syskon på ett dagsverks-torp i Svanabyn, Dorotea. Byns namn var Svanabyn men post-adressen var Svanavattnet. Efter erfarenheter av grovarbete och lokalt föreningsliv kom Helmer Grundström till studier vid folkhögskolorna i Vindelns samt Brunnsvik och sedan till Stockholm som fri författare. Han tillhörde de s.k. Klarabohemerna, en grupp skribenter mestadels från landsorten, som försörjde sig på att sälja bidrag till tidningspressen.

Helmer Grundström debuterade år 1929 men hans första betydande verk är diktsamlingen "Detta är mitt land" 1939, där han bejakar sitt ursprung i fattigdom och enkla omständigheter vilka han tidigare velat undanhålla.

Helmer Grundström blir nu det norrländska skogslandets kärve poet med en korthuggen stil och osminkade iakttagelser i dikterna. Under 1940 - och 1950-talet tillkommer hans främsta verk, som utgörs av ytterligare fem diktsamlingar och novellsamlingen "Trähjärtat" 1952. En hårt tyglad känslighet leder till ett starkt personligt uttryckssätt.

Helmer Grundström är en gränsgestalt mellan tradition och modernism i svensk lyrik. Dikternas glesa och rytmiska form har lockat många musiker och trubadurer till tonsättningar.

På biblioteket i Dorotea finns Helmer Grundströms boksamling och andra personliga föremål från honom.

ANNA-LISAS KULTURRUM

Avaträsk

Konstnären och författarinnan Anna-Lisa Grundström är född och uppvuxen i Avaträsk.

Hon använder sig av olika tekniker bland annat tavlor i textil, olja och akvarell. Hennes verk går att finna på många offentliga ställen både inom och utanför länet. Hon är särskilt uppmärksam för sina textila verk. Många av hennes verk är inspirerade av hennes egen barndoms historia. Anna-Lisa har även skrivit och illustrerat tre kulturhistoriska böcker om livet i Lappmarken under 1920-1940 talen. Hon har erhållit många kulturutmärkelser genom åren.

2003 invigdes Anna-Lisas Kulturrum i Avaträsk, där finns originalbilder som skänkts av Anna-Lisa. På biblioteket i Dorotea finns originalmålningar av Anna-Lisa att beskåda.

NÄSETS GÅRDSMUSEUM

Bellvik

Näsets gårdsmuseum finns på Näset i Bellvik och är privatägt, men till för allmänheten efter kontakt med Elsa Mårtenzon, telefon 0942-240 21. Du är välkommen att ringa och beställa tid!

Gårdsmuseet är Elsas morföräldrars gammelfolkstuga och där hennes morfar hade sin affär innan det blev gammelfolkstuga. Exakt hur gammalt huset är vet inte Elsa, men det är byggt långt före det hus som de bor i som är byggt år 1817. Möjligen byggde Grels Hinriksson det här huset när han kom till Bellvik i slutet på 1700-talet. När Elsas morfar slutade med affären så renoverade han huset och byggde till en övervåning. När sönerna övertog jordbruket flyttade de till sin gammelfolkstuga. Sommaren 1986, när Elsas familj flyttat hit på Näset från Hoting, började hon fundera på att så småningom göra ett museum i det här huset. Det gjorde hon till verklighet när de började med Bellviksdagen. Det blev ett av dragplåstren som verkligen uppskattats och blivit flitigt besökt under åren som gått. Till viss del ser museet ut som det hem hennes morfar och mormor hade och en del saker är från deras hem.

Du är som sagt välkommen att besöka museet, helst under våren, sommaren eller hösten, det är nämligen inte uppvärmt under vintern. Men ni måste ringa för att förvissa er om att hon finns hemma.

HUSVAGNSMUSÉET

Dorotea

På 60-talet började Polar tillverka sina husvagnar, precis i samma veva som husvagnsboendet fick sitt genombrott och varenda svensk skulle ut på vägarna och bo på hjul. Det har förstås hänt mycket sedan dess, även om principen att vara fri och göra vad man vill, när och var man vill är densamma.

Husvagnsmuseet i Dorotea är Sveriges, möjligen världens enda och hit är alla välkomna som vill kliva in i en värld av historia. Här visas inte bara husvagnar som någon gång i tiden var det allra senaste, här kan du få en bild av hela campinglivet under 50 år. Såsom de matchande träningsoverallerna, det (ö-)kända hopfällbara campingbordet, plastporslin och mycket mer!

På husvagnsmuseet finns allt samlat som är värt att veta om husvagnshistorien. Här finns bland annat den tredje Polarvagnen som tillverkades på höskullen i Junselevallen och de tidstypiska prylarna som vi alla minns. Dessutom får du både fakta och kuriosa kring Polars uppmärksammade sponsorengagemang inom t ex motorsport och ishockey.

Muséet håller öppet under sommaren.

KONSTSTIGEN

Dorotea

Vill du röra på dig? Passa då på att ta en uppfriskande promenad runt konststigen som slingrar sig i en fridfull miljö runt Bergvattensjön belägen i centrala Dorotea.

Konststigen invigdes den 27 maj 2010 och består av konstverk som placerats ut efter den tre km långa promenadstig runt Bergvattensjön. Konstverken är skapade av barn och ungdomar från förskolan och upp till årskurs nio. Konststigen har blivit ett sätt för barnen att påverka sin närmiljö på ett positivt sätt.

HEMBYGD SOMRÅDET KULLERBACKEN

Dorotea

Hembygdsföreningen bildades år 1933 på initiativ av komminister Alfred Guldbrandzén. De första samlingarna inrymdes i den s.k. fornstugan (Pål Anderssons stuga) på Kvarnberget som flyttats från Lajksjö. Sedan år 1979 har föreningen flyttat sin verksamhet till Kullerbacken intill kyrkan, där flera byggnader uppförts.

På området finns ett flertal olika byggnader bl.a Pål Anderssons stuga som är socknens äldsta stuga, uppförd under senare delen av 1700-talet i Lajksjö, troligen av kyrkobyggmästaren och bössmeden Jon Mattson, Lajksjö. Stugan flyttades till Risnäset år 1842, till Kvarnberget år 1937 och år 1992 flyttades stugan slutligen till Kullerbacken.

På hembygdsområdet finns en bågstångskåta, uppförd av Magnus Jonasson i samarbete med förskolan Nyckelpigan, 1985. Även en njalla finns intill kåtan, i den förvarades kött som man ville skydda från rovdjur, den är uppförd år 1994.

Under sommaren kan man ta en rundvandring och sedan sätta sig ned och njuta av en nygräddad våffla med hjortronsylt.

DOROTEA KYRKA

Dorotea

År 1799 fick Bergvattnets kapellag tillstånd att bilda eget pastorat under namnet Dorotea, efter Gustav IV Adolfs gemål som också givit namn åt Fredrika och Vilhelmina församlingar. Byggmästare till kyrkan, som stod klar samma år, var bonden Jon Mattson från Lajksjö. Enligt uppgift skulle han erhållit 30 riksdaler för sitt arbete, då smidde han själv all den spik som gick åt till bygget.

I augusti 1932 brann kyrkan ned till grunden under pågående restaurering. Kyrkorådet uppdrog då till några arkitekter att komma med förslag till en ny kyrka. Vid kyrkostämman den 8 januari 1933, en stämma som tog 11 timmar, beslöts efter votering, att arkitekt Evert Milles förslag skulle ligga till grund för den nya kyrkobyggnaden.

Den nya kyrkan invigdes i december år 1934, totalkostnaden uppgick då till ca 130 000 kr. 1984 utfördes en renovering av kyrkan till en kostnad av cirka två miljoner.

Den 1/1 2006 bildades en ny församling, Dorotea-Risbäcks församling. Fr.o.m. den 1/1 2015 ingår församlingen i Södra Lapplands Pastorat tillsammans med: Lycksele, Stensele, Vilhelmina och Åsele-Fredrika församlingar.

CARL MILLES 1875-1955

Dorotea

Att det finns två skulpturer av denna världsberömda konstnär i Dorotea kyrka kan tyckas lite ovanligt. Orsaken är att Carl Milles var personlig vän med en läkare på orten och att brodern Evert Milles var arkitekten bakom kyrkan kanske också spelade in.

Skulpturen föreställande ängeln Gabriel köptes in av kyrkan, efter att en dam på orten skänkt 1000 kr för ett sådant ändamål. Denna skadades dock under frakt och Carl Milles skänkte då det andra verket, föreställande Paulus.

Carl Milles skapade åtskilliga konstverk under sin verkamma period och hans verk kan beskådas från Stockholm, med skulpturer som Orfeusfontänen, ända till Washington, där man kan se Uppståndelsefontänen.

NATTVARDSGRUPPEN

Dorotea

Björn Martinius var norrman, han föddes i Oslo 1908 och erhöll där sin konstnärliga utbildning. På grund av kriget kom han som politisk flykting till Sverige 1942 och verkade i Stockholm till sin död 1968. Nattvarden som är hans största verk utgör en skulpturgrupp i naturlig storlek av Jesus och hans lärjungar samlade till den sista måltiden då Jesus instiftade nattvarden. Vid framkomsten till Dorotea var skulpturerna i mindre gott skick. De var smutsiga och hade varierande skador. Konstnär och konservator Arne Boman i Uppsala anlätades för att återställa skulpturerna i ursprungligt skick, det lyckades han utomordentligt väl med. Han föreslog även att skulpturerna efter restaureringen skulle färgsättas för att ge dem mer liv. Kyrkorådet gav konstnären fria händer till detta avseende och har genom de klara och lysande färgerna givit gruppen det liv samt den rörelse som gör det än mer värdefullt.

LJUSETS KAPELL

Dorotea

I början av 1989 beslutade Dorotea-Risbäcks kyrkliga samfällighet att låta bygga ett nytt gravkapell på Dorotea kyrkogård. Ett antal olika förslag presenterades och uppdraget gick till slut till arkitekt Torsten Åsbjer, Umeå. Kapellet fick de passande namnet Ljusets kapell och uppdraget för den inre utsmyckningen gick till konstnären Lars Abrahamsson, Stockholm.

Målningarnas tema är kretslopp. Detta följer den konstnärliga utsmyckningen från målningen i väntrummet, som är inspirerad av psalm 304 "Lär mig du skog att vissna glad", till målningen bakom altaret där höstlöven svävar mot himmelns ljus och målningen i taket föreställer himmelen. Glasföremålen är gjorda av Lena Hellström-Westerlund från Robertsfors.

Kapellet används till begravningsgudstjänster, borgerliga begravningar men det firas även gudstjänster, mässor samt förrättas dop och vigslar i kapellet.

VATTENFALLET VID "BÄCKA"

Västra Ormsjö

Ungefär sex kilometer ovanför Västra Ormsjö ligger det som i folkmun kallas "Bäcka", ett område där två gamla flottarbäckar rinner ut i Långseleån. De två bäckarna Stutvattenbäcken och Västvattenbäcken användes för att flotta timmer. Att flotta timmer innebär att föra fram hugget timmer från avverkningsplatsen via vattenleder till sorteringsverket. Det var ett farligt arbete och i närheten av dessa bäckar, längre ner i Ormsjön, inträffade år 1936 den s.k. Ormsjöolyckan där 14 flottare omkom.

Idag går en vandringsled längs de två bäckarna och längs leden finner du två vattenfall, Stutvattenfallet och Västvattenfallet. Där finns också två rastplatser lämpliga för fikapauser till ljudet av det forsande vattnet. I Västvattenbäcken, nedanför fallet finns också två cementkistor bevarade. På dessa vilade en ränna som började ovanför fallet. Där färdade man timret för att undvika att det fastnade i en bröt (som ett enormt plockepinn) nedanför fallet.

Var försiktig när du närmar dig bäckarna, på vissa ställen stupar det ganska brant ner mot vattnet och det kan vara halt.

HÖGLANDSSÅGEN

Högländ

Högländ är en mycket naturskön belägen by med gamla anor och kultur. Byn ligger vid Långseleån knappt fem mil från Dorotea efter konstvågen sju älvar. Högländsborna har själva genom intresse och ideella insatser skapat en vacker kulturplats. Man har redan idéer och planer klara för att ytterligare utveckla området.

Den gamla vattensågen byggdes troligen enligt tillgängliga källor redan på 1850-talet. Den fungerade först som ramsåg och tidpunkten för ändringen till cirkelsåg är ännu inte känd. Sågen brukades i ca 100 år till mitten av 1950-talet då vattenrännan raserades.

1980 reparerades både vattenrännan samt vattenhjulet och sågen kunde användas igen som på gammalt vis. Samma år byggdes timmerkojan och under 1981 uppfördes rökbastun.

På sommaren under juli månad firas en stor hembygdsdag på sågplatsen i Högländ då gamla traditioner "kommer till liv igen".

ÅTERKALLELSE

Östra Ormsjö

Konstverket invigdes den 14 juli 2004 och finns i byn Ormsjö i nära anslutning till byns affär. Konstnären har skapat sitt konstverk med utgångspunkt från den tragiska händelsen när 14 personer drunknade den 12 maj 1936 på väg hem från ett avslutat flottningsarbete. Tanken med konstverket som består av två bönepallar i marmor är att man ska kunna knäböja och reflektera över denna tragiska händelse. En flytande boj är placerad ute vid den plats där olyckan inträffade. Det finns även två bildcollage upphängda vid Ormsjödalen affär.
Konstnär: Monika Larsen Dennis

HIMMELSMÖTE

Högländ

Här på den plats där fjällvråken dansade föddes idén till det avrundade rum som likt ett jättelikt fågelägg reser sig ute bland stenbumlingarna på kalhygget. En öppning i betongskalet bjuder oss att stiga in i den 17 ton tunga och klassiskt rena formen. Utanför lämnas den sargade naturen, ögonen finner vila i den välvda salen där väggarna tonar från havets blå till himmelens. I den cirkelrunda öppningen ovanför ser vi molnen vandra, det outgrundligt blå eller kanske en dansande fjällvråk. Konstverket invigdes den 23 oktober 1998 och finns placerat på en liten kulle, 55 km väster om Dorotea och 5 km väster om byn Högländ.
Konstnär: Solfrid Mortensen

ETT LJUSFENOMEN

Storbäck

Konstverket ingivdes den 23 oktober 1998 samma datum som invigningen av konstverket "Himmelsmöte". På en kalhuggen sluttning vid Storarksjön står Olof Tällströms 300 meter vida ring av stolpar. Varje stolpe är försedd med en strålkastare, tillsammans spelar de 32 ljuskällorna upp en illuminerad föreställning som kastar sina reflexer i den långsträckt sjön. Det finns även en rastplats som är placerad efter vägen där du kan stanna och beskåda konstverket.
Konstnär: Olof Tällström

ÅTERKOMST

Borgafjäll

Utgångspunkten till konstverket finns i området kring Borgafjäll. Valet av materialet sten representerar det heliga fjället Borgahällan och där finns taksilhuetten av Ralph Erskines Hotell Borgafjäll. Framförallt vill konstnären lyfta fram den historia och de berättelser som hör till det lokala samiska kulturarvet. Samer har funnits i området under lång tid och glaset är format utifrån den ram av en samisk trumma som hittades i en myr inom Voernese sameby.
Vem gömde trumman där, under vilken tid och varför?

Invigningen av det 13:e konstverket genomfördes i Borgafjäll 17 augusti 2013. Där finns även en informationstavla om konstverket både på svenska och sydsamiska.
Konstnär: Monica L Edmondson

HÖGLANDS KAPELL

Högland

Stiftelsen Högländs kapell bildades den 21 mars 1937 med syfte att förvärva det gamla skolhuset med tillhörande tomt. Den 5 juni 1939 beslöt skolrådet att sälja skolhuset på ofri grund för 976 kr efter ett underhandlande av komminister Guldbrandzén.

I november 1939 invigdes kapellet av dåvarande biskop Bengt Jonsson. Då skänktes en nyinköpt orgel till kapellet av Lovisa Ersson. Året efter fick kapellet ett altare med altarbarriär samt en predikstol som byggdes av Levi och Liver Wikström, en del av virket kommer från delar ur altartavlan i Dorotea kyrka som skadades vid branden 1932.

En klockstapel fick Jöns Bredberg i uppdrag att uppföra, den stod klar hösten 1941. Kapellstiftelsens syförening skänkte den större klockan och den mindre skänktes av Elisabeth och Alfred Guldbrandzén.

Vid en ombyggnation åren 1955-1956 fick kapellet sin nuvarande utformning.

LILL-MÅNKES STUGA

Risbäck

Magnus Vigilius Fjällström som var hans riktiga namn föddes i Marsfjäll 1856. Lill-Månke som han kom att kallas blev inte längre än två alnar, det vill säga 120 cm men längden hindrade inte honom från att bli en skicklig renskötare.

Han blev välkänd och omskriven i många böcker samt tidningar där han beskrevs som den minsta samens i Skandinavien, till och med i Europa.

Med åren som gick blev han en stor renägare och 1884 upprättade han sitt höst- och vårviste vid Svansjön. Han bosatte sig året om vid Svansjön omkring 1900 och överlät då renskötseln till sina söner. På ålderns höst flyttade han till ålderdomshemmet i Dorotea och avled den 3 juni 1940 vid 84 års ålder.

Lill-Månkes stuga har blivit renoverad och är öppen för allmänheten.

Vandring- och skoterled finns från Rissjövägen vid Svansjöbäcken. Det finns även skoterled från Borgafjäll för att besöka Lill-Månkes stuga i Svansjön.

AVASJÖ KAPELL

Borgafjäll

Avasjö kapell är uppfört under åren 1950-1951, efter ritningar av arkitekten Ralph Erskine samt arkitekterna Sören Wimmerström och Ulf Oelrik. Byggmästare var Sixten Wikbro från Högland. Enligt byggnadsstyrelsens påpekanden skulle skorstenen dock placeras på motsatt sida i utbyggnaden detta p.g.a. brandrisk och luftdrag.

Även dopfont, belysningsarmatur och antependium har Ralph Erskine ritat. En öppen klockstapel finns inom bogårdsmuren strax väster om kapellet. Kyrkklockan, "Lillklocka" är från 1862 och är skänkt av Risbäckes kyrka.

Utanför kapellet kan man njuta av den storslagna utsikten mot Norra Borgafjällen, norr om kapellet. Kapellplatsen avgränsas i alla väderstreck med en bogårdsmur av kallmurad natursten.

HEMBYGD SOMRÅDET I RISBÄCK

Risbäck

Hembygdsområdet gränsar mot kyrkplatsen och här finns många intressanta sevärdheter. Här finns ett hembygds-museum med mer än 400 bruksföremål från nybyggartidens jordbrukssamhälle, det finns även många föremål från den samiska kulturen. På området finns en rekonstruktion från 1987 av Lill-Månkes kyrkkåta.

ARKITEKTEN RALPH ERSKINE

Borgafjäll

Hotellet i Borgafjäll är ritat av den världsberömde arkitekten Ralph Erskine. Hotellet har av "The Swedish Institute" utsetts till ett av 24 utvalda arkitektoniska landmärken i Sverige.

Arkitekten Ralph Erskine föddes den 24 februari 1914 i Mill Hill, London. Erskine studerade till arkitekt i London i fem år och läste sedan stadsplanering i tre år via kvällskurser. Han tilltalades av att arkitekturen kunde användas som socialt redskap och inte bara som sköna byggnadsverk. I början av 1939 reste Erskine med båt och cykel till Sverige via Danmark, i Sverige träffade han sin blivande fru, Ruth (f. Francis).

När arkitekten Ralph Erskine påbörjade utformningen av hotellet år 1945 inspirerades han av naturen och då främst av fjällens utformning. Han ansåg att hotellets siluett skulle smälta samman med de bakomliggande fjällen och att byggnaden skulle ses som en gigantisk terrängskulptur. Även materialet är hämtat från trakten, där virket sågades på plats, gruset och sanden togs tillvara från schaktningen av grunden och golvet som gäster går på är hämtat från ett skiffertag några kilometer bort. Hotellet har sedan renoverats och byggts ut i omgångar genom åren, dock finns det fortfarande originalelement kvar som kan berätta sin historia. Hotellets nuvarande ägare, som tog över hotellet 2013, strävar efter att återskapa den känsla som Ralph Erskine avsåg att förmedla. Skatter har hittats som återkommande gäster har uppskattat, exempelvis väggmålningen i puben på hotellet.

BORGAHÄLLAN

Borgafjäll

Borghällan med sin magnifika utsikt gör att det är mödan värt att följa ravinen upp till toppen. På den jämtländska sidan av Borgasjön ligger Borghällan. Den kännetecknas av den väldiga klippväggen som är ca 700 m hög och är den mest distinkta fjälltoppen i området. Leden börjar vid en skogsväg invid dammen och bestigningen uppför görs i ravinen till höger om klippväggen. Det går stadigt uppför och på några ställen är det lite brantare. Väl uppe av etapp ett har du utsikt över Borga och Lillfjället. Här kan man välja att stanna på denna platå eller att fortsätta uppåt mot toppen och den fantastiska utsikten.

SUTME SAMEVISTE

Borgafjäll

Sutme sameviste ligger ett par kilometer från Borgasjön och Sutme stugby, efter vandringsleden som går till Slipsikjaure och sen vidare mot Klimpfjäll eller Raukasjö. Det natursköna vistet når Slipsiken, som för övrigt utgör gränsen mellan Västerbotten och Jämtlands län och bjuder på en vacker utsikt.

På väg upp till vistet bör man göra en liten avstickare för att se det lilla men hänförande vattenfallet som visar naturens fascinerande krafter. Samevistet, som är ca 200 år gammalt, består av tre kåtor med tillhörande visthusbodas som beboddes av tre familjer. Det restaurerades 1979 för att visa hur samerna levde förr. Vandrarna kan stanna till och rasta, kanske koka en panna kaffe i skydd från väder och vind.

Sutme var ett sommarviste där kvinnor och barn bodde på somrarna medan männen var ute på fjällen för att märka kalvar och se till renarna. Det var ibland stora familjer som skulle samsas i kåtan. De äldre barnen fick se efter de yngre när modern var tvungen att lämna dem, ibland för flera dagar, för att skaffa mat eller annat av livets nödtorft. Annars försökte man att lagra så mycket mat m.m. som möjligt i sina visthusbodas på hösten.

Stigen upp till vistet är bred eftersom den användes som körväg med ren och ackja. Det var det bästa transportmedlet förr när man var tvungen att handla i Risbäck fem mil bort och det var ett väglöst land.

Storvikens sameviste och Lappvallen är några andra samiska lämningar som finns i kommunen.

KRAAPOHKE - DOROTEA

Rennäringen är inte bara en näring utan också en livsstil som knyter ihop banden med det ursprungliga samiska samhället och visar på en historisk kontinuitet, från det ursprungliga jägarsamhället till dagens moderna renskötsel. Renskötseln följer naturens gång och renarnas instinkter. Den samiska kulturen är en viktig del av Doroteas identitet.

Samerna är Sveriges urfolk, de har en egen kultur, egna språk och egna sedvänjor. Samerna har sedan urminnes tider levt i ett område som kallas Saepmie, området breder ut sig över Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Samerna har utvecklat en kultur och livsform som är kopplade till de land- och vattenområden som de har brukat och bebott sedan urminnes tider.

Kraapohke ligger i ett sydsamiskt kärnområde och inom kommunen finns ett flertal olika samevisten belägna, bl. a. Lappvallen, Sutme och Lill-Månkes. Så passa på att besök något av dessa och upplev den samiska kulturen eller gör ett besök till kåtan på Kullerbacken i Dorotea.

En ökad mängd människor i fjället begränsar renens möjlighet att beta i lugn och ro. Så när du vistas i naturen visa hänsyn, betrakta gärna renarna men ge dem utrymme att beta ifred. Drar renfloeken sig undan, då har du kommit för nära. Särskilt störningskänslig är renen under kalvningsperioden i april-maj, även när stora renhjordar samlats måste extra hänsyn visas så de inte sprids.

Om du har tur att få se de ståtliga renarna, följer här fem tips som förlänger din upplevelse.

- Du kan betrakta renarna varsamt på avstånd i en kikare.
- Undvik att gå rakt emot dem.
- Håll alltid hundar kopplade.
- Ju tystare du är desto lugnare är renarna.
- Om en större renflock är i rörelse, sätt dig ner, njut och betrakta dem.

Så snälla alla Ni som vistas i naturen till fots eller på fordon, visa hänsyn till renen, andra djur och naturen!

Buerie bæteme! – Välkommen!

VÄLKOMMEN TILL DOROTEAS FINA VINTERLAND

Upplev frihetskänslan på vintern i fjällvärlden eller i skogslandet, med en skoterutflykt i kombination med t ex pimpelfiske eller en skidtur på en av Doroteas vackra sjöar i flödande vårsol.

För Er som är ovana skoterförare i Dorotea kommun finns det möjlighet att köpa skoterkarta hos någon av våra skoterklubbar. Med den i Er hand har ni möjlighet att ta er runt i hela kommunen med fina anslutningsleder över till våra grannkommuner.

Det finns inte mycket som slår en gnistrande vacker vårvinterdag på snön! Skotern gör det möjligt att ta sig ut till platser som du inte når så lätt på skidor, men det kan även vara tvärtom. För vissa är det en stor frihetskänsla att utnyttja skoterns kraft, för andra är höjdpunkten av vinterupplevelsen att köra långa sträckor på välpreparerade skoterleder, vissa tar gärna skotern ut till en fiskesjö och pimplar i lugn och ro, medan andra har skotern som ett arbetsredskap. Andra vill ha det lugnt, tyst och skönt när det går en tur på skidorna.

Ta i förväg reda på om det finns några områden med begränsningar för skotertrafik där du har tänkt att köra skoter. När Ni färdas på skoter ber vi Er att tänka på att även skidåkare, gångare och barn vistas efter skoterlederna.

Mer information finns hos Naturvårdsverket, Dorotea kommun, Länsstyrelsen, Diplomerade snöskoteruthyrare samt lokala snöskoterklubbar.

Det är många som ska samsas i naturen och vi har alla olika idéer samt tankar om hur det ska vara, därför måste Vi ta hänsyn till varandra, om vi ska kunna behålla vår unika natur! Följ därför gärna Nationella Snöskoterrådets vision:

”Snöskotertrafiken bedrivs utan att människor, djur, miljö och egendom skadas eller störs.”

DIALEKTORD

I mars år 2000 blev en ABF cirkel klar i Lavsjön. Syftet med cirkeln var just att dokumentera dialektord så att de finns kvar för eftervärlden.

Här kommer några exempel ur denna dokumentation, som finns i sin helhet på biblioteket i Dorotea.

Aggomt : Varannan
 Dratt´n : Drunkna
 Duven : Orädd
 Bäges : Olika åsikter
 Åtabak : Bak och fram

**Istället för svordomar nämndes följande:
 (ett axplock)**

Gamkus´n
 Därvarn
 Fanken
 Förgrönat
 Katten
 Håken

MATRÄTT FRÅN FÖRR

BONNKÖTTBULLAR KALLAS ÄVEN BUDING

6 portioner

600 gram älgfärs
 3/4 dl vetemjöl
 1 dl mjölk
 1 ganska stor lök, hackad
 Salt, nymalen krydd- och vitpeppar, snåla inte på kryddorna

Kokas i vatten, salt, vitpeppar och kryddpeppar.

Blanda allt samman, men arbeta inte färsen för mycket. När den är klar, strö över vetemjöl, som du sedan rullar ganska stora köttbullar i. Lägg ner dem i det kokande vattnet eftersom. Färsen ska vara ganska fast i konsistensen och rejält kryddad, även vattnet. Gör ett prov och koka, ev. kan du behöva krydda mera. Kokas ca 20 min.

Bonnköttbullarna äter man med kokt potatis och grovt rivna morötter.

VÄLKOMMEN TILL LAPPLANDS SYDPORT **DOROTEA**

Det finns mer information om oss och vår kommun
på www.dorotea.se eller facebook.

DOROTEA KOMMUN
KRAAPOHKEN TJJELTE

Foto: Magnus Ström, Jonas Kristoffersson & Dorotea kommun. Tryck: Enebjörk Produktion AB